

Ruim 650.000 euro kostte de transformatie van een mijnbouwruïne in het Belgische Genk. Een vloeroppervlak van 22.000 vierkante meter is daarmee geschikt gemaakt voor de Europese kunstbiennale Manifesta, die drie maanden duurt.

Mijnbouwerfgoed slim getransformeerd

ingekort verschenen in Cobouw, 24 september 2012, onder de kop *Herbruikbare materialen geven kleur aan ruïne*
copyright Carien Overdijk

Het monumentale hoofdgebouw van de voormalige mijnlocatie Waterschei in Genk (Belgisch Limburg) had in het najaar van 2010 met zijn gerestaureerde Jugendstilgevels de harten gewonnen van de organisatoren van de Europese kunstbiennale Manifesta. Hier zou Manifesta in 2012 onderdak krijgen. De keuze voor de Belgische mijnstreek sloot bovendien aan op Manifesta's doelstelling om steeds een perifeer Europees gebied in de schijnwerpers te zetten.

terrazzo

Achter de gevels lagen echter vier verkrotte etages. Na de mijnsluiting in 1987 waren de meeste binnenmuren weggebikt voor een automuseum dat er nooit kwam. Naast talrijke gaten en hobbels in de betonnen vloeren was er een brede dilatatie-opening over de hele doorsnede van het gebouw. Ook lag er een instabiele tussenvloer uit de jaren vijftig. Verfladders hingen decimeters af, een dikke laag stof bedekte de vloeren. De waterleiding was kapot, electriciteit ontbrak goeddeels.

Positieve punten waren er ook. Tussen de gehavende betonnen zuilen bood elke etage zicht op een royaal trappenhuis. De terrazzovloeren van de badruimtes waren nog intact, evenals sierlijke gietijzeren traphekken en liftschachten en, op de hoogste etage, houtbepaneelde directieruimtes. Maar het zou een helse klus worden om hier drie maanden lang kunst te etaleren en grote aantallen bezoekers te ontvangen, terwijl onomkeerbare ingrepen niet waren toegestaan.

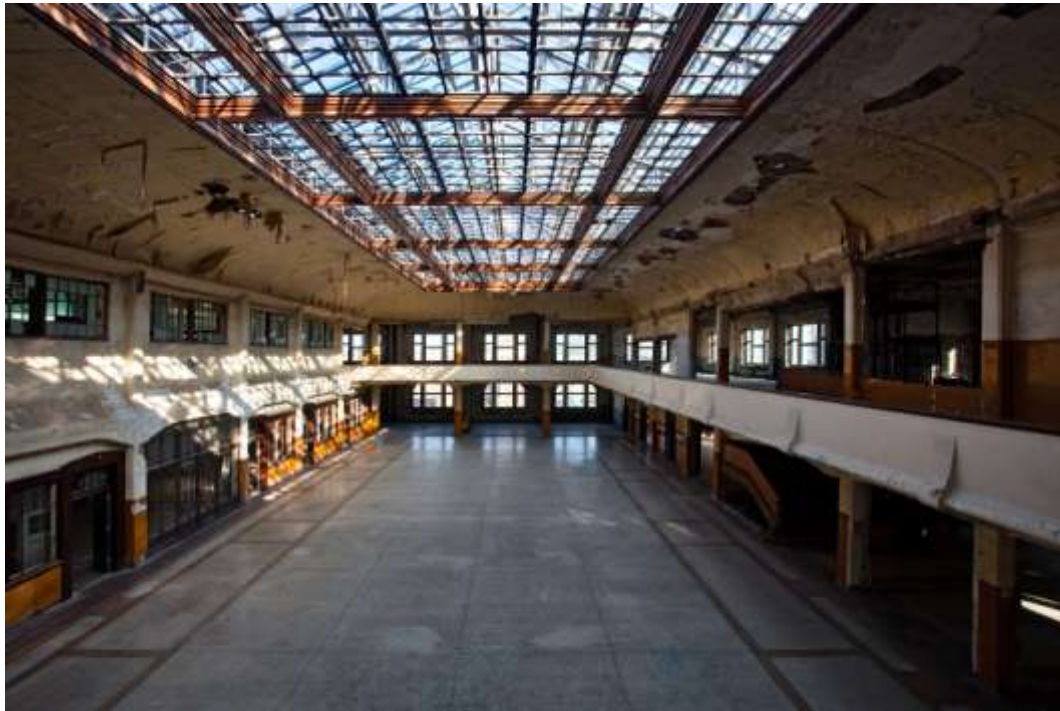

foto: Kristof Vrancken

afvalmateriaal

'De grootste ingreep, voor 265.000 euro, was het aanhelen en egaliseren van de beschadigde vloeren en de installatie van kilometers kabelgoot en van toiletten, electriciteits- en veiligheidssystemen', vertelt de Spaanse Tatiana Tarrago, hoofd productie van Manifesta. 'En dan hebben we het merendeel van de oneffenheden en het verval nog zo gelaten. Dat is functioneel hoor, het biedt zicht op het verleden.' Ondanks dat minimalisme bleef er weinig budget over voor de inrichting. De grootste ingrepen waren voorzien voor de begane grond, waar alle publieksfuncties moesten komen. Hiervoor kwam de redding van het Rotterdamse 2012Architecten, in samenwerking met het Haagse recycling-ontwerpbureau REFUNC. 'Zij stelden voor om de ruimte in te richten met industrieel afvalmateriaal uit de regio', vertelt Tarrago. 'Dat sloot aan bij ons concept, dat Manifesta altijd wortelt in de regio. En het zou de kosten drukken.'

zitzakken

De strooptocht van de ontwerpers leverde veel gratis materiaal op. Sponsor Philips werkte mee aan een lichtplan. Ford, de grootste regionale werkgever, leverde afgekeurde Mondeo-carrosseriedelen, die werden getransformeerd tot zitbanken en een informatiebalie. Een reclamebedrijf stond bedrukte pvc-platen af, restmateriaal dat zich leende voor zit- en werkoppervlakken voor de bar, balies en een boekhandel. Plastic puinzakken, gevuld met schuim, werden comfortabele zitzakken voor lounge-ruimtes. Een aanwezige rij betonnen obstakels benutten de ontwerpers voor restauranttafels. Met spanbanden zijn er opzetstukken van afgedankte palletsystemen aan bevestigd (zie foto).

foto: Kristof Vrancken

vloeistofcontainers

Het meest opvallende en veelzijdige bouwelement vormen 250 lichtgewicht plastic vloeistofcontainers in metalen kratten (zie foto), tegen borg geleend van een Luiks transportbedrijf. Het bedrijf neemt alle onbeschadigde exemplaren retour. REFUNC installeerde tl-buizen in een aantal containers en bouwde er een bar en een complete boekhandel mee op. Daarnaast vormt een hoge stapel containers op wielen een stevige, afsluitbare draaideur voor het expositiedeel.

Hoofd productie Tarrago, die voor de hogere etages ook als ontwerper optrad, had nog een meevaller. Met ruwweg drie ton moest ze hier niet alleen vitrines, zitmeubilair en verlichting plaatsen, maar ook een compleet geklimatiseerd museum voor kunstbruiklenen inbouwen, evenals een reeks donkere kamers voor video-projecties. Al deze ruimtes werden opgetrokken uit spaanplaat, geïsoleerd met steenwol. Toen Tarrago ze in aanbouw zag, was ze blij verrast. 'Het donkergroen gewolkte spaanplaat past perfect bij de industriële uitstraling van het gebouw. Ik heb de post schilderwerk kunnen schrappen.'

herontwikkeling

Manifesta is nog tot 30 september te bezichtigen. In het magistrale gebouw, met zijn vides, daklichten en een loopbrug naar de mijnschacht, is mijnbouw en industrie op alle mogelijke manieren verbeeld en belicht.

In de toekomst zal het hoofdgebouw van Waterschei deel uitmaken van een te ontwikkelen bedrijvenpark. Eigenaar stad Genk wil begin 2013 een casco-renovatie aanbesteden.

Projectgegevens:

Vloeren, wanden, plafonds: aannemerij Luyten nv, Lummen (BE)

Beveiligingssystemen: Wim Smeets bvba, Kermt-Hassel (BE)

Electriciteit: Maris bv, Heusden-Zolder (BE)

Inbouw museum en donkere kamers: HW Gyprocwerken bvba, Genk (BE)

Inrichting publieksruimtes: Rob Tak vormgeving, Rotterdam